

**Två år med corona
– mars 2022**

Innehåll

Inledning	3
Sammanfattning	4
Metod	5
Mer än varannan förening är orolig för framtiden	7
700 000 färre aktiviteter under 2021	8
Idrottens ideella ryggrad har fått sig en knäck	14
Utbildningsskuld	16
Demokratin i föreningen	18
Elitidrott på paus	19
Mindre idrott har räddat ekonomin	22
Digital förflyttning	26

Två år med corona – mars 2022

Form & produktion: Normy AB, mars 2022

Text: Riksidrottsförbundet

Inledning

I mars 2020 förändrades vår värld och vår vardag dramatiskt. Coronaviruset spred sig som en löpeld över världen och Sverige. Kunskapen om viruset var låg, men att det kunde leda till allvarlig sjukdom och död stod klart tidigt. För idrottsrörelsen var det en självklarhet att bekämpa pandemin gick före att bedriva idrott. De åtgärder som samhället och idrottsrörelsen vidtog begränsade möjligheten att idrotta och bedriva föreningsverksamhet kapitalt.

När vi skriver det här i mars 2022 har riksdagen beslutat att covid-19 inte längre ska klassas som en samhällsfarlig sjukdom och idrottsrörelsen är inte längre begränsad av samhällets restriktioner.

Två år i virusets skugga har haft omfattande påverkan på våra 19 000 idrottsföreningar. I maj 2021 beskrev vi effekterna av pandemin så långt i rapporten *Ett år med corona*. I den här rapporten har vi följt utvecklingen och försöker beskriva idrottsrörelsens andra år med corona.

Träningar och tävlingar har ställts in, många har slutat – idrottare, ledare och domare. Ekonomin har försämrats och kassakistorna gapar tomma trots stöd från staten och kommunerna. Det kommer ta lång tid att bygga upp idrottsrörelsen igen. Det arbetet ska vi göra och vi kommer att klara det. Men vi kommer att behöva stöd av det offentliga under flera år för att lyckas.

Men det finns också ljusglimtar i mörkret som nya sätt att träna och tävla, att mötas, att utbilda och att driva demokratiska processer. Det finns till och med idrotter som har fått fler medlemmar under pandemin. Ljusglimtar som ska få stråla vidare.

Björn Eriksson

Ordförande

Riksidrottsförbundet och

SISU Idrottsutbildarna

Stefan Bergh

Generalsekreterare

Riksidrottsförbundet och

SISU Idrottsutbildarna

Sammanfattning

Coronapandemin och dess restriktioner har varit påfrestande för de flesta föreningar. Mer än varannan förening är orolig för att inte kunna rekrytera nya medlemmar eller tränare/ledare och för en svag ekonomi.

Färre träningar, tävlingar och matcher har genomförts under den ryckiga tid där idrottsverksamhet fått ställas om, startats om och stängt ner i olika omgångar. Mycket kraft har lagts på att hänga med i vilka restriktioner som gäller och hur dessa ska tolkas. 2021 har i många avseenden tyvärr liknat 2020.

Även om träningar och tävlingar har ställts om, har mycket ställts in. Knappt 40 procent av föreningarna har under perioder stängt ner sin verksamhet. LOK-stödet visar en minskning på 700 000 aktiviteter 2021 jämfört med 2019. Inomhusidrotter, kampsport och paraidrotter har drabbats värst. Specialidrottsförbundens utbildningar har minskat med 43 procent och folkbildningen inom SISU med 20 procent. Bristen på domare och funktionärer är stor när återstarten börjar.

De föreningar som har förlorat medlemmar är oroliga att förlora ännu fler i framtiden. Oron är störst för att tappa tonåringar.

Många har sämre ekonomi trots alla stöd och det egna kapitalet har minskat. Större föreningar har generellt sett haft större ekonomiska utmaningar än mindre föreningar.

De sociala sammanhangen som vanligtvis sker innan och efter träningar och matcher/tävlingar, men som har uteblivit på grund av restriktionerna har påverkat engagemanget och demokratin negativt. Den bildning som sker naturligt i samtal och grupperingar har till stor del uteblivit.

Elitidrotten har pausats på många håll och det finns en oro att junioreliten har påverkats så negativt av pandemin att återväxten till seniorlandslagen i framtiden är hotad.

Det kommer ta lång tid att återstarta idrottsrörelsen igen.

Samtidigt har många sprängt gränser och gjort förändringar som kommer leva kvar efter pandemin och några idrotter har till och med fått fler medlemmar. En del föreningar menar att demokratin har stärkts under pandemin. Digitaliseringen har ökat tillgängligheten, delaktigheten och flexibiliteten.

För att klara återstarten behövs:

1. Fortsatt långsiktigt ekonomiskt stöd för att kunna bygga upp idrottsrörelsen igen, från barn- och bredd- till elitidrott.
2. Stöd i att rekrytera nya aktiva, ledare, domare och funktionärer.
3. Stöd att beta av utbildningsskulden hos ledare/tränare, domare och funktionärer, både genom folkbildning och de mer traditionella tränar- och ledarutbildningar hos specialidrottsförbunden.
4. Stöd för att återuppta det utvecklingsarbete som på många ställen har stannat av.
5. Kostnadseffektiva lösningar för att behålla den digitalisering som har skett, utan att det blir för oflexibelt och fyrkantigt.

Metod

Rapporten har baserats på åtta källor.

LOK-stöd

Statligt lokalt aktivitetsstöd (LOK) är ett stöd till barn- och ungdomsidrott (7-25 år) som i huvudsak baseras på aktiviteter, i de allra flesta fall träningar. De allra flesta idrottsföreningar med barn- och ungdomsverksamhet söker stödet som har funnits i decennier. Därför är det en pålitlig källa för att mäta aktivitetsgrad. Siffrorna för helåret 2021 är preliminära. Men erfarenheten visar att det slutgiltiga siffrorna avviker i mycket liten grad mot de preliminära.

Kompensationsstöd

Genom det kompensationsstöd som idrottsföreningar har haft möjlighet att söka januari-september 2021 för ekonomiska förluster på grund av corona får Riksidrottsförbundet (RF) en bra övergripande bild av de ekonomiska effekterna för idrottsrörelsen. Naturligtvis finns föreningar som har drabbats, men valt att inte söka kompensationsstöd. Därför är de siffrorna som redovisas i rapporten lågt räknade. Mönster och tendenser bedöms vara väl underbyggda med de omfattande underlag som finns.

Föreningsenkät

RF har under perioden 19 januari – 13 februari 2022 genomfört en enkätundersökning riktad mot idrottsföreningar med syftet att bättre förstå hur pandemin har påverkat idrottsrörelsen. 2488 föreningar har svarat på enkäten och finns inom nästan alla specialidrottsförbund (SF) och med spridning över hela landet (275 av 290 kommuner). De semistrukturerade intervjuerna utgick från effekterna av pandemin 2020–2021, kopplat till målgrupperna, tränare, domare, funktionärer och förtroendevalda samt behov av stöd framåt, kopplat till målgrupperna, tränare, domare, funktionärer och förtroendevalda.

Observera att respondenterna utgör cirka 15 procent av samtliga föreningar inom idrottsrörelsen. Majoriteten av alla föreningar har därmed inte svarat på enkäten. Det finns med det en risk för viss snedvridning. Enkäten har inte kompletterats med en bortfallsanalys.

Många av frågorna är så kallade matrisfrågor med ett påstående och flera svarsalternativ ("Ja, till stor del", "Ja, till viss del", Nej, inte alls, "Ej relevant/Vet ej"). För att resultaten ska vara enklare att tolka så redovisas inte alla svarsalternativ, utan enbart de som ger relevans till frågan. Därav så uppgår procentandelen inte till 100 procent i alla frågor, eftersom "Nej" och "Ej relevant/vet ej" inte framgår i figurerna.

Fokusgrupper: specialidrottsförbund

23 SF har intervjuats. Dialogerna genomfördes digitalt via Teams och pågick i 1,5 – 2 timmar med två till fyra förbund per tillfälle. De semistrukturerade intervjuerna utgick från effekterna av pandemin 2020–2021, kopplat till målgrupperna, tränare, domare, funktionärer och förtroendevalda samt behov av stöd framåt, kopplat till målgrupperna, tränare, domare, funktionärer och förtroendevalda.

Deltagande SF: Svemo, Kanot, Segling, Konståkning, Styrkelyft, Simning, Tennis, Friidrott, Fotboll, Parasport, Ridsport, Judo, SWE3, Brottning, Korpen, Golf, Innebandy, Basket, Bordtennis, Budo och kampsport, Orientering, Klättring, Gymnastik.

Fokusgrupper: idrottsföreningar och specialdistriktsidrottsförbund (SDF)

18 RF-SISU distrikt har genomfört 60 fokusgruppsintervjuer med idrottsföreningar och specialdistriktsförbund (SDF) under vecka 4 och 5 år 2022. Totalt har 31 av 71 SF varit representerade i intervjuerna, varav 102 idrottsföreningar och 12 SDF. Två av de intervjuade föreningarna är så kallade flersektionsföreningar. 23 av idrotterna är individuella idrotter och åtta är utomhusidrotter.

Det är organisationsledare i föreningarna som deltagit. De flesta arbetar i styrelsen eller är anställda i föreningar eller SDF.

Deltagande idrotter (genom idrottsföreningar): orientering, paraidrott, fotboll, friidrott, skidor (alpin och längd), ishockey, innebandy, ridsport, basket, bandy, boxning, brottning, gymnastik, badminton, golf, cheerleading, karate, tennis, handboll, skyttesport, budo och kampsport, bågskytte, volleyboll, judo, kanot, konståkning, cykel, simidrott, bordtennis, korpen och bilsport.

Deltagande SDF: Fotboll, Skidor, Ishockey, Innebandy, Budo och kampsport, Parasport, Handboll, Ridsport, Korpen.

Intervjuer om elitidrott med specialidrottsförbund

Under januari och februari 2022 genomfördes enskilda telefonintervjuer med femton personer från olika SF.

Tiden för varje intervju var mellan trettio minuter och en timme. Intervjuerna kan karakteriseras som semistrukturerade, baserade på ett utformat frågebatteri. Resultaten har sammanställts i en övergripande bild av SF:s upplevelser av hur deras elit- och landslagsverksamhet har påverkats av pandemin.

Deltagande SF: Basket, Fotboll (dam), Handboll, Innebandy, Bowling, Brottning, Gymnastik, Kanot, Orientering, Parasport, Segling, Skyttesport och Tyngdlyftning. Skidskytte och Skidor (skicross).

Specialidrottsförbundens återstartsplaner

Samtliga specialidrottsförbund har i de återstartsplaner som har lämnats till RF beskrivit utmaningar på förbunds-, distrikts- och föreningsnivå på grund av pandemin. Förbunden har särskilt ombetts *beskriva* effekter av pandemin för olika grupper. Vidare har förbunden berättat om de prioriterade åtgärder som de avser nyttja återstartsstöd till för att hantera de negativa konsekvenserna av pandemin.

Utbildningsstatistik

Utbildningsstatistik från 2019, 2020 och 2021 som redovisas i verksamhetssystemet Idrott online av SISU Idrottsutbildarna och specialidrottsförbunden.

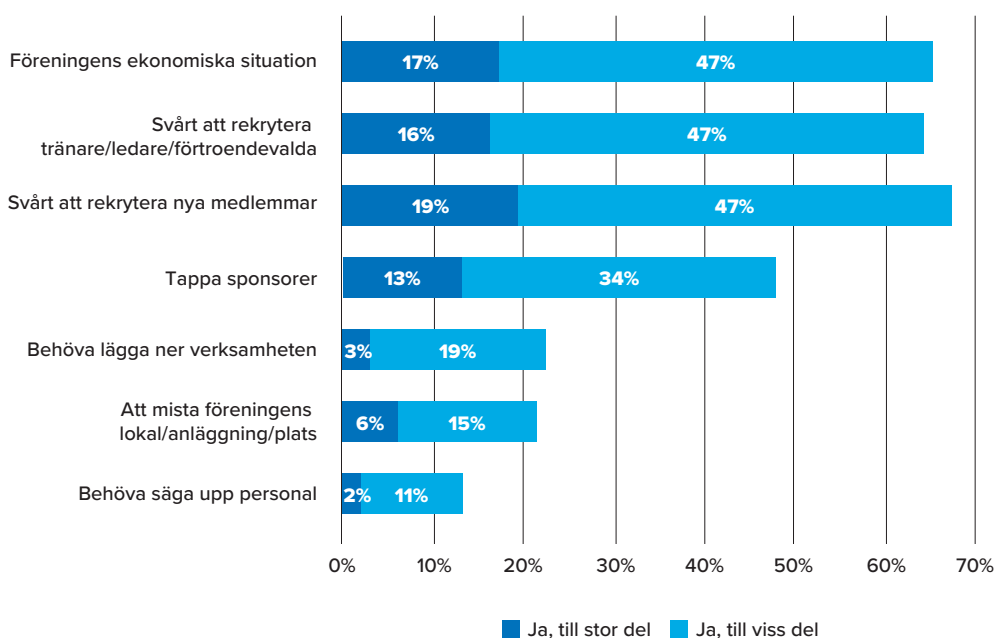
Mer än varannan förening är orolig för framtiden

Coronapandemin och dess restriktioner har varit påfrestande för de flesta föreningar under denna tvåårsperiod. Men situationen kan också påverka många föreningar in i framtiden. Mer än varannan förening är orolig för att inte kunna rekrytera nya medlemmar eller tränare/ledare och för en svag ekonomi. Att dessa tre områden lyfts upp är väntat då de är avgörande för att driva en föreningsverksamhet. Längre fram i rapporten fördjupas kunskapen om dessa tre områden som har påverkats särskilt negativt.

Även sponsorer lyfts upp som ett utmanande område framåt som till stor del påverkar den ekonomiska situationen för många föreningar.

Det är betydligt färre som upplever en oro att behöva lägga ner verksamheten eller mista den platsen föreningen idrottar på. Här kan det tänkas att själva platsen inte är knuten till coronapandemin när restriktionerna tagits bort, även om många under pandemin inte kunna vistats på platsen i omgångar. För vissa föreningar är dock platsen kopplat till en större ekonomisk fråga och då kan anläggningen/platsen påverkas när den allmänna ekonomin försämras i föreningen. Detta kan särskilt vara en utmaning för föreningen som hyr sin lokal av en privat aktör.

Figur 1. Upplever ni en oro inför framtiden vad gäller föreningens verksamhet inom någon av följande områden?

700 000 färre aktiviteter under 2021

Att Corona har påverkat föreningslivet i Sverige är tydligt. Nästan alla föreningar upplever att de till stor del eller till viss del har påverkats negativt av coronapandemin och dess restriktioner. Resultaten följer samma mönster runt om i Sverige.

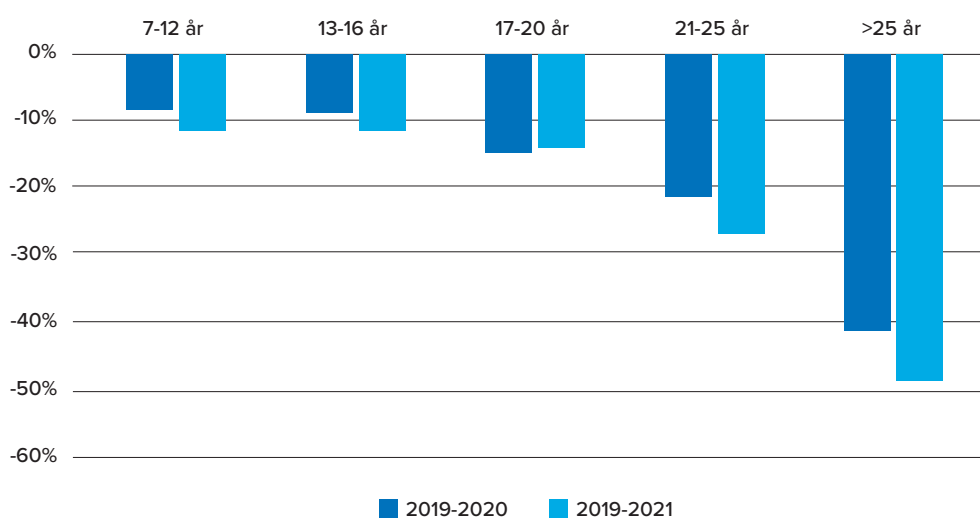
I de återstartsplaner som SF inkommit med under hösten 2021 samt vintern 2021/2022 där man beskriver vad man planerar i sitt återstartsarbete lyfter många fram svårigheten med att behålla grupperna ungdomar och unga vuxna. Grupper som studerat på distans och inte fått träna eller tävla som vanligt. Svårigheten gäller även äldre och personer i riskgrupp. Det syns extra tydligt för personer med funktionsnedsättning där minskningen har varit dramatisk. Förbundens uppfattningar om effekter på olika åldersgrupper bekräftas av LOK-stödet.

De preliminära aktivitetsciffrorna för 2021 avseende barn- och ungdomsidrotten visar att idrottsrörelsen genomfört cirka 700 000 aktiviteter färre 2021 jämfört med 2019 vilket är det senaste pandemifria året. Det är en minskning med ytterligare 200 000 aktiviteter från 2020. Viss återhämtning kan dock skönjas för hösten 2021, i jämförelse med hösten 2020, som hade färre restriktioner.

Figur 2 visar att minskningen i procent i redovisade deltagartillfällen 2021 jämfört med både 2020 och 2019 för de olika åldersgrupperna.

Deltagartillfällen 2019-2021

Figur 2. Deltagartillfällen LOK-stöd totalt uppdelat i åldersgrupper.

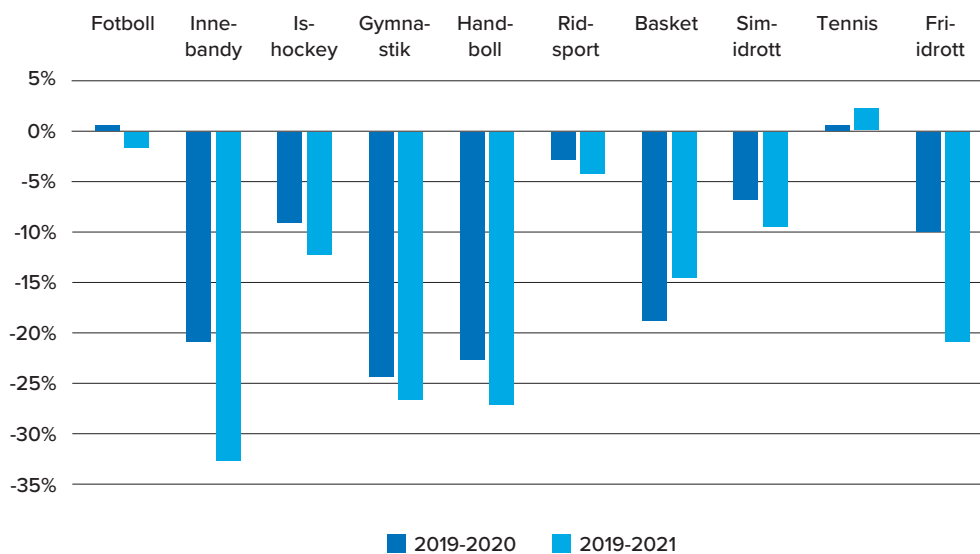

Minskningen i antalet aktiviteter och deltagartillfällen är något större hos pojkar än hos flickor. Pojkars deltagartillfällen har minskat med 14 % sedan 2019 och flickor med 13 %.

LOK-stödsstatistiken visar stora skillnader mellan idrotter. Bland de tio största idrotterna har inomhusidrotterna haft större minskning än de idrotter som oftare är utomhus.

Förändring deltagartillfällen 2019-2021

Figur 3. Deltagartillfällen LOK-stöd de tio största barn- och ungdomsidrotterna.

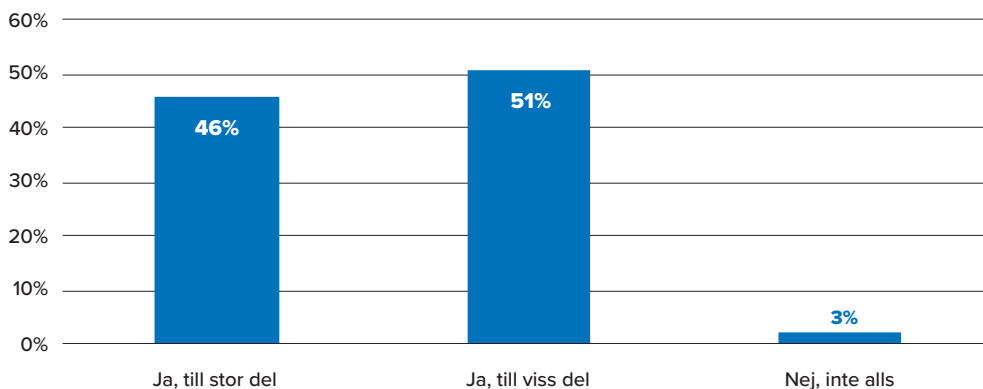

Utöver de största barn- och ungdomsidrotterna är det framför allt olika kampsportter som både numerärt och procentuellt sett minskat mest i aktiviteter och deltagartillfällen. Även om kampsporterna ökat något jämfört med 2020 har exempelvis Budo och Kampsportsförbundet, Judoförbundet och Boxningsförbundet tappat var tredje deltagartillfälle jämfört med 2019.

Precis som LOK-stödet visar föreningsenkäten på en viss skillnad mellan idrotter. Även här visar resultatet att utomhusidrotter har klarat sig bättre, såsom segling, kanot och frisbee. Även idrotter som äger och hyr ut sin anläggning till medlemmar och andra utövare har klarat sig bra, exempelvis tennis och golf. Men liksom i LOK-stödet har inomhusidrotter påverkats kraftigt negativt. Kampsportter och föreningar som vanligtvis hyr lokal av privata fastighetsägare har drabbats hårdare än andra. Dans och brottning är två exempel. Samtidigt är det vanligaste svaret oavsett idrott att föreningen till viss del har påverkats negativt av coronapandemin och restriktionerna.

Större föreningar anger att de påverkats i högre utsträckning. Detta kan tänkas förklaras med att föreningarna i större utsträckning har drabbats ekonomiskt då egna evenemang och/eller träningstillfällen har ställts in. Mindre föreningar kan i vissa fall ha enklare att anpassa verksamheten där de fasta kostnaderna kan vara mindre.

Figur 4: Har föreningens verksamhet påverkats negativt av corona (och restriktionerna) det senaste året?

Jämfört med undersökningen under våren 2021, så är föreningarna något mer positiva/neutrala. Med det sagt så upplever nästan alla att coronapandemin har påverkat föreningen negativt de senaste två åren. Cirka hälften anger att de påverkats lika mycket under år 2020 och 2021. Sedan är det något fler (30 procent) som upplever år 2020 som tuffare och 15 procent som anger att år 2021 varit tuffare.

I de kvalitativa intervjuerna bekräftar föreningar och SDF att både tränings- och tävlingsverksamheten påverkades kraftigt under pandemin. De som drabbades hårdast fick helt ställa in sin träning och tävling under långa perioder medan andra kunde genomföra sin idrott på anpassat sätt. Många uppger också att det i perioder var många ledare och tränare som var sjuka vilket innebar inställd verksamhet. Vidare var det många ledare/tränare som inte ville genomföra träningar på grund av rädsla för att bli smittad. Det har lett till att engagemanget i och kring träningsgrupperna/lagen har minskat. Flera föreningar kopplar ihop att barn och ungdomar valt att sluta med sin idrott på grund av det minskade tävlandet. De inställda eller flyttade tävlingarna och matcherna har varit en stor arbetsbörda för många SF och SDF, för vissa större än under en ordinarie säsong.

Interna slitningar

Flera SF vittnar om interna slitningar.

Dels i och med svårigheter att tolka och omsätta restriktionerna till den egna idrottens vardag, för att sedan informera och ofta förklara för föreningarna dessa tolkningar. Flera SF hade en person eller grupp som gav en och samma information för att minska missförstånd. Det försvårades ytterligare när restriktionerna skilde sig mellan regioner.

Dels så skapade delningen mellan de som bedömdes vara på elitnivå med idrotten som huvudsaklig sysselsättning och därmed kunde fortsätta med sin idrott i mycket större utsträckning än de som inte tillhörde den gruppen konflikter.

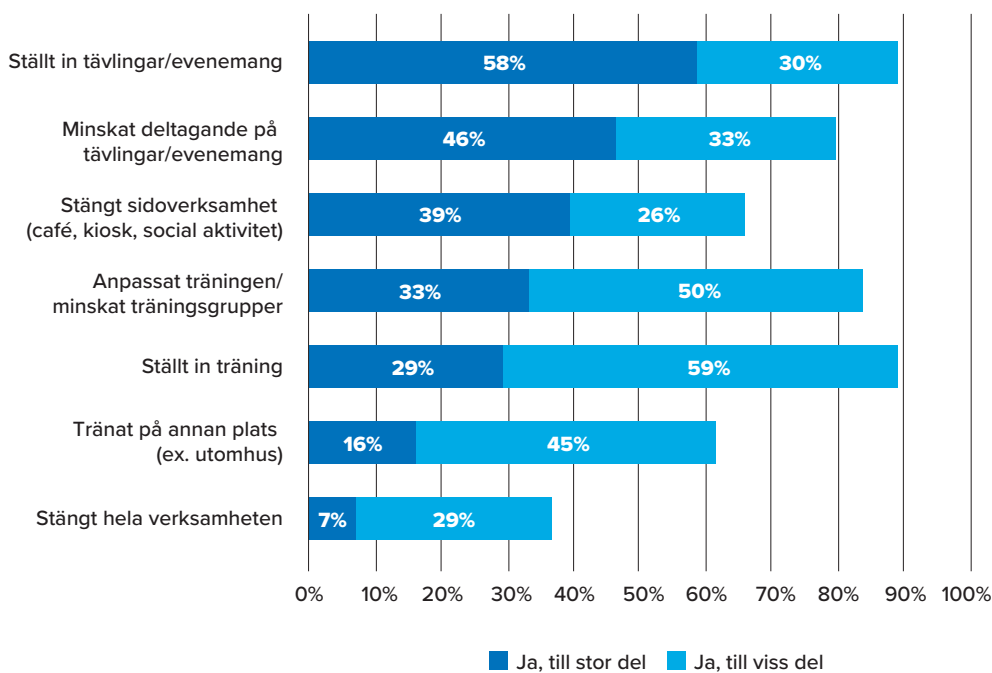
Dels uppstod slitningar mellan föreningar som hade en privat lokal där de kunde fortsätta med anpassad verksamhet, medan föreningar i kommunala lokaler var i flera fall tvungna att ställa in eller genomföra digitala träningar.

Åtgärder

De flesta föreningarna har ändrat sin verksamhet under de senaste två åren. I många fall anger föreningarna även att de varit tvungna att ställa in träningsverksamheten, helt eller delvis, under perioden. Knappt 40 procent av föreningarna anger att de under perioder stängt ner hela verksamheten.

Restriktionerna har inneburit att föreningarna blivit kreativa och nytänkande i sitt sätt att genomföra sin idrottsverksamhet. Det handlar om träningar, tävlingar och mötesplatser. Exempelvis nya sätt att dela träningsgrupper och genomföra digitala träningar och tävlingar. Många har sprängt gränser och säger att de förändringar som gjorts kommer leva kvar efter att restriktionerna tagits bort. De nya sätten att genomföra verksamhet har dessutom tagits emot bra av föreningens medlemmar och föreningarna upplever därför att samverkan och sammanhållningen stärkts.

Figur 5: Har föreningen genomfört någon av följande åtgärder på grund av corona (och restriktionerna) det senaste året?

Inställda träningar och evenemang påverkar föreningens ekonomi. De förlorade intäkterna har då delvis fått kompenseras genom minskade utgifter kopplat till sina medlemmar, en fråga som rapporten kommer tillbaka till.

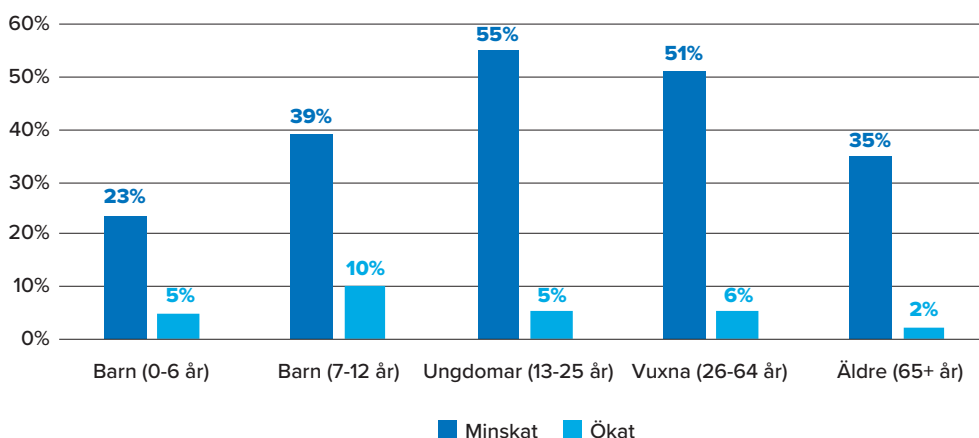
Det är värt att notera att för många föreningar är evenemang mer än tävlingar. Det är vanligt att föreningar anordnar midsommarfiranden, julfiranden, medverkar på marknader etcetera för att hålla nere kostnaden för medlemmarna.

Många förlorare och några vinnare

När idrottsföreningar inte kan driva sin verksamhet på samma sätt (tävling, träning, social sidoverksamhet), så får det också konsekvenser vad gäller sina medlemmar. Föreningarna anger att tappet på medlemmar har varit vanligast i gruppen ungdomar och vuxna. Samtidigt visar resultaten att många föreningar upplever att man tappat utövare inom flera åldersgrupper.

Omvänt är det några procent av föreningarna som upplever att de ökat antalet medlemmar under perioden. Padel, golf och frisbee är de tydligaste exemplen.

Figur 6: Hur har antalet aktiva i föreningen påverkats på grund av Corona (och restriktionerna)?

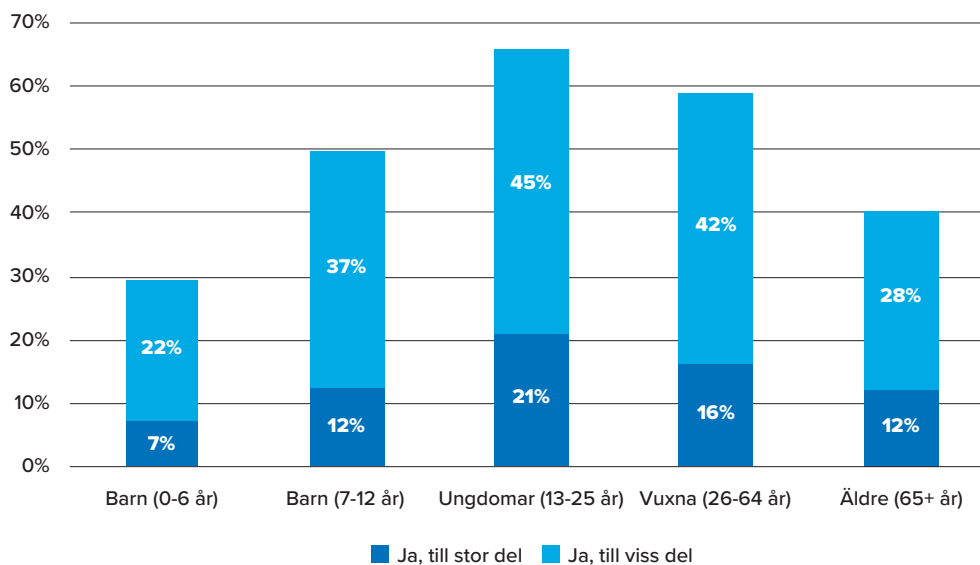

Oro att ungdomarna försvinner

Föreningarna är oroliga för att fortsatt tappa de grupper som de har kämpat för att behålla under pandemin. Att färre föreningar anger barn 0-7 år och äldre (65+ år) har delvis att göra med att dessa målgrupper inte är aktiva i alla föreningar.

Oron för att tappa medlemmar går i linje med svaren på frågan om föreningen har tappat aktiva. De föreningar som anger att de minskat antal aktiva inom de olika åldersgrupperna, svarar i betydligt högre utsträckning att de också är oroliga för att tappa ytterligare medlemmar i framtiden på grund av corona och restriktionerna.

Figur 7: Upplever ni en oro att föreningen kommer tappa aktiva på grund av Corona (och restriktionerna)?

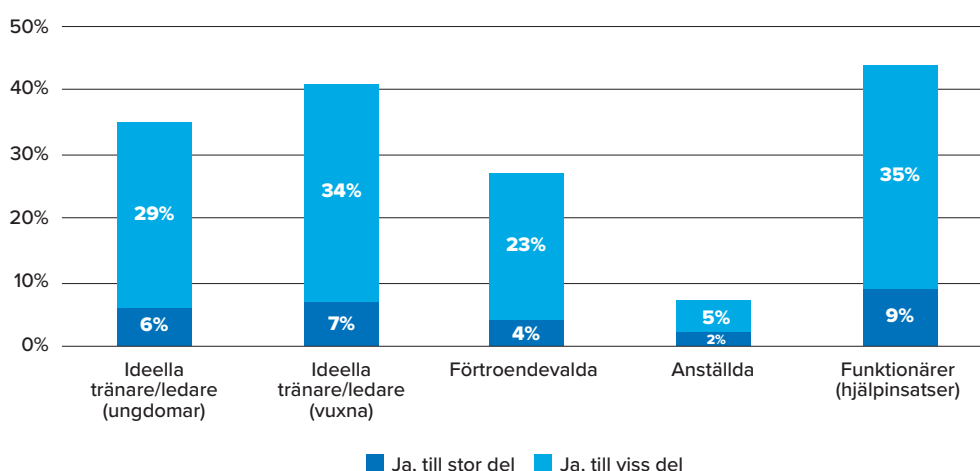

Idrottens ideella ryggrad har fått sig en knäck

Lite mer än var tredje idrottsförening svarar i enkäten att de upplever att de haft svårt att behålla ideella ledare, förtroendevalda och funktionärer under dessa två år. Vanligaste svaret är att föreningen till viss del har haft denna utmaning kopplat till coronapandemin och restriktionerna. Det finns en röd tråd mellan föreningens behov av att minska på tävlingar, träning och social verksamhet till att antal aktiva slutar och därmed även ideella tränare och ledare. En negativ utveckling av aktiva påverkar med andra ord ofta hela föreningens verksamhet.

Relativt få har i sammanhanget haft utmaningar vad gäller anställda. Det kan förklaras av att få föreningar har anställda och att de som har anställda fått hjälp via permitteringsstöd.

Figur 8: Har föreningen haft svårt att behålla någon av följande roller på grund av Corona (och restriktionerna)?

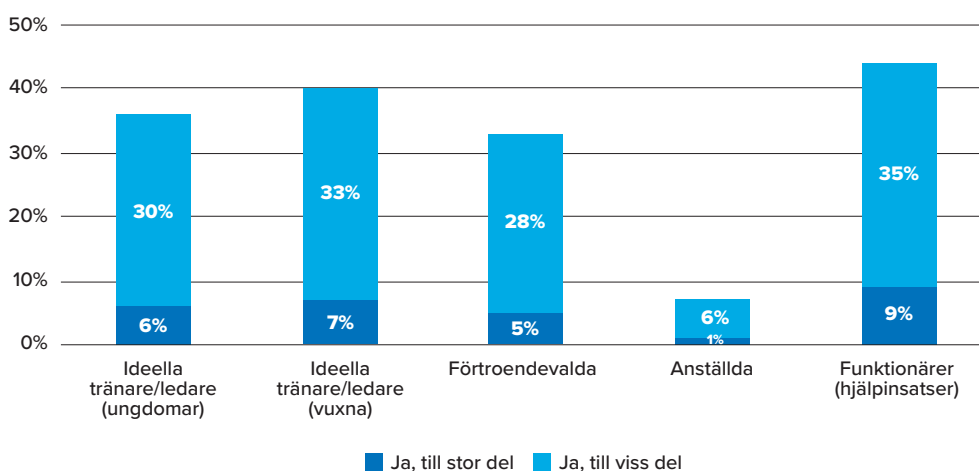

Bilden från föreningsenkäten återkommer även från fokusgrupperna med idrottsföreningar och SDF. Där vittnar många om att pandemin inneburit ett minskat engagemang i föreningen. Det handlar framför allt om tränare, ledare, domare, funktionärer som slutat eller pausat sitt engagemang. Att rekrytera och behålla domare tycks ha varit särskilt utmanande. På många håll fanns en domarbrist redan innan pandemin, vilken har förvärrats då under de långa och många perioder domarna inte fått vara verksamma.

Vidare beskriver idrottsföreningarna i fokusgruppsamtalen att de har svårt att bedöma om de ledare som slutat eller pausat kommer tillbaka när restriktionerna släpper. En del ledare har valt att sluta för att deras barn inte längre är med i verksamheten. Dessa ledare tror idrottsföreningarna inte går att återrekrytera.

Sammanlagt finns en stor oro i föreningarna kopplat till engagemanget och ledartappet. Många upplever att en kulturförändring där föräldrar som tidigare ställde upp i föreningen blivit bekväma under pandemin. Målgruppen föräldrar nämns ofta i intervjuerna kopplat till engagemang och att det har varit svårt att hålla en levande dialog med dem. Innan pandemin var föräldrar med på träningar, tävlingar och matcher. Men under pandemin har de utestängts på grund av restriktionerna vilket har försvårat när föreningen försöker engagera fler till olika uppdrag som behövs inom föreningen, gruppen eller laget.

Figur 9: Upplever ni en oro att föreningen kommer tappa någon av följande roller på grund av Corona (och restriktionerna)?

När det gäller ideella tränare så bekräftar SF föreningarnas beskrivning att de har minskat och att mer fritid utanför idrotten tex med familjen eller före egen träning är återkommande skäl. Exempelvis bedömer kampsportsförbunden att de har förlorat upp mot 40 procent av sina ledare. Gymnastikförbundet har förlorat många gymnaster, vilket innebär att de förlorar ledare då många gymnaster också är tränare för de yngre gymnasterna.

Den minskade utbildningsaktiviteten hos flera SF har inneburit att kontakten med tränargruppen har minskat. Utbildningarna skapar engagemang och nätverk som har uteblivit eller minskat under pandemin.

Den viktiga gruppen med erfarna äldre och personer i riskgrupp har försvunnit på många håll. Det är personer som inom många föreningar har skött sysslor både i stort och smått, utan att ha roller som ledamot eller tränare, som många inte tänker på.

De som i huvudsak lever på sitt tränaruppdrag i idrotter har kunnat träna på i stor utsträckning trots restriktionerna, så som golf, tennis och ridsport, har dock klarat sig bra. En positiv effekt inom vissa idrotter har varit att tränare har kunnat arbeta tillsammans med aktiva under längre tid utan resor och intensivt tävlande, vilket har lett till en positiv prestationsutveckling hos de aktiva.

Utbildningsskuld

Utbildningsverksamheten inom idrottsrörelsen har ställt om till stora delar under 2020 och 2021. Det har gjorts stora insatser för att försöka upprätthålla utbildningsverksamheten för såväl ledare, funktionärer som aktiva.

Det har tagits stora utvecklingssteg för att digitalisera och finna nya mera pandemi-anpassade former för att genomföra olika former av utbildningsinsatser. Detta utvecklingsarbete har varit kostsamt för såväl föreningar som SF då de har fått införskaffa nya och uppdatera befintliga digitala verktyg.

Utbildningsverksamheten i SF

SF:s egen utbildningsverksamhet utgörs främst av ledarutbildning och funktionärsutbildning som är grenspecifik för den egna idrotten. Denna utbildning genomförs vanligtvis i kursform och har fått anpassas och digitaliseras efter bästa förmåga under 2020 och 2021. Trots digitaliseringen har dessa utbildningar på aggregerad nivå tappat hela 43 procent av genomförda utbildningstimmar mellan år 2019 och år 2021.

Det finns dock en splittrad bild från SF, där – de som hade en digital utbildningsplattform hade lättare att ställa om. De utbildningsplattformarna har gett möjlighet att öka tillgången till utbildning. Flera SF har utbildat många digitalt och har till och med lyckats öka sin utbildningsverksamhet. Andra SF har ett stort tapp i sin utbildningsverksamhet. Det finns SF som inte genomfört någon utbildningsverksamhet under 2020/2021.

Digitala möjligheter har gjort att många har kunnat öka sin kunskap genom (ofta kostnadsfria) föreläsningar och utbildningar hemifrån som inte varit en del av den ordinarie ”utbildningsstegen”. Det har ofta varit snabbt, enkelt och kostnadseffektivt.

Det finns dock klara svårigheter med de digitala utbildningarna, då många instruktörs- och tränarutbildningar också innehåller praktiska moment. Dessa behöver kompletteras för att ledarna/kursdeltagarna ska ha fullgjort sina utbildningar.

De flesta SF har således en utbildningsskuld, antingen för att de inte har genomfört utbildningar eller för att tränar- och domarutbildningarna inte är fullständiga då praktiska moment inte kunnat genomföras. Föreningarna uttrycker en oro framåt för det kommer att saknas utbildade domare och funktionärer och för den minskade kompetensutveckling som trots alla insatser har uppstått.

Figur 10: SF:s utbildningsverksamhet 2019-2021.

	2019	2020	2021
Antal timmar	22 551	15 157	12 873
	100%	-33%	-43%

Folkbildningsverksamheten inom SISU Idrottsutbildarna

Folkbildningsverksamheten inom ramen för studieförbundet SISU Idrottsutbildarna genomförs på lokal nivå genom de 19 RF-SISU distrikten. Verksamheten bedrivs i de fem verksamhetsformerna lärgrupp (studiecirkel), kurs, processarbete, föreläsning och kulturarrangemang.

SISU Idrottsutbildarna har på aggregerad nivå klarat av att ställa om stora delar av sin verksamhet och inte ställa in sin verksamhet under de pandemipåverkade åren 2020 och 2021. Men har trots det minskat sin verksamhet med ca 20 procent mellan åren 2019 och 2020. Under 2021 har SISU lyckats att ligga kvar på samma nivå av sin folkbildningsverksamhet som under det första pandemiåret 2020 vilket innebär ca 20 procent minskning jämfört med år 2019. Det finns inga större geografiska skillnader i nedgången.

Ser man till SISU:s verksamhet så är tappet något större i antal deltagare i utbildningarna än vad antalet arrangemang och utbildningstimmar minskar. SISU har under de två pandemiåren mätt alla arrangemang som har innehållit någon form av digitalt inslag i syfte att se hur omställningen har utvecklats till allt mer digital folkbildningsverksamhet. Det är anmärkningsvärt att konstatera att av SISU:s alla 85 388 arrangemang under 2021 så är det endast 13% av dessa som har innehållit några digitala inslag. Detta visar på att stor andel av den lokala folkbildningen har fortsatt att ske på traditionellt vis och anpassningar har skett så som ökat avstånd, fler utbildningar utomhus och mindre grupper.

Sett till de idrotter som har tappat mest i folkbildningsverksamhet under pandemin (- 50% eller mer) så finner man företrädesvis idrotter som generellt sett har en högre medelålder så som boule, varpa, tyngdlyftning samt gång och vandring.

I fokusgrupperna understryker föreningarna framtida behov att få stöd i att starta lärgrupper för ledare, aktiva, föräldrar, domare och funktionärer.

Figur 11: SISU folkbildningsverksamhet 2019-2021.

	2019	2020	2020 jmfr 2019	2021	2021 jmfr 2019
Antal arrangemang	98 110	78 997	-19%	77 710	-21%
Antal timmar	1 473 611	1 143 126	-22%	1 157 161	-21%
Antal deltagare	905 637	708 675	-22%	687 355	-24%

Demokratin i föreningen

Föreningarna i fokusgrupperna ger en splittrad bild om demokratin stärkts eller försvagats under pandemin. En del av de intervjuade menar att digitaliseringen av möten har möjliggjort för fler att få information och på så sätt vara delaktiga. Dessa föreningar menar också att de digitala årsmötena varit positiva för demokratin och att deltagarantalet ökat, vilket stöds av flera SDF. Även SF vittnar om större deltagande på (digitala) årsmöten, även om det finns undantag.

Digitaliseringen har sparat tid och ekonomi samt suddat ut geografiska gränser. Det är värt att notera att få föreningar och SDF uppger att styrelsen tappat förtroendevalda.

Generellt har det digitala formatet tvingat fram tydligare agendor med högre effektivitet och fler har kunnat komma till tals och dessutom kunnat följa årsmöten, vilket har ökat insynen och demokratin. Stödet från RF med plattformar och teknik var viktig för att årsmötena kunde genomföras på ett demokratiskt sätt.

De föreningar som upplever att demokratin försämrats under pandemin uppger att de digitala mötena minskat graden av delaktighet. De menade att få i de digitala mötena kommer till tals och deltar i diskussionerna. Risken för missförstånd som inte klaras ut var också en utmaning.

Flera pekar på att tidigare utmaningar med medlemmar som betraktar sig mer som kunder än just medlemmar har förstärkts under pandemin.

Möjligheten till sociala sammanhang i föreningarna har uteblivit under pandemin vilket många föreningar upplever har försämrat demokratin och engagemanget.

De sociala sammanhangen som vanligtvis sker innan och efter träningar och matcher/tävlingar, men som har uteblivit på grund av restriktionerna har påverkat engagemanget och demokratin negativt. Den bildning som sker naturligt i samtal och grupperingar har till stor del uteblivit.

Elitidrott på paus

Elitidrotten har liksom den breda idrotten drabbats hårt med inställda tävlingar, matcher, kval och mästerskap som skjuts på framtiden. Svårigheten att resa och tuffa restriktioner i många länder har försvårat även för träningen och tävling i bra och utmanande miljöer.

En stor del av landslagsverksamheten var nedlagd i början av pandemin och när seniorverksamheten successivt startade igen under höstterminen 2020 genomfördes färre landslagssamlingar, läger, nationella och internationella tävlingar. Samtliga SF hade sin ungdoms- och juniorlandslagsverksamhet nedlagd och genomförde nästan inga läger, tävlingar och matcher.

En stor omställning för SF:n var att tränare, ledare och utövare inte hade samma möjligheter att träffas fysiskt som tidigare, men genom den digitala tekniken tillämpades olika alternativa metoder. Förbunden genomförde digitala tävlingar, läger och föreläsningar samt hade regelbundna möten med utövarna för att följa upp deras träning och skapa samhörighet i gruppen.

Ekonomiska konsekvenser

Majoriteten av SF:n har fått ökade kostnader i form av PCR-tester, dyrare flygresor, chartrade flygplan, extra hotellnätter på grund av ändrade flygtider, boende i enkelrum och hus, karantän, ombokningskostnader och inställda aktiviteter. Till det kan det också finnas ”dolda” kostnader, till exempel en ökad tidsåtgång för personal som arbetade med coronarelaterade frågor och för aktiva, tränare och ledare som genomförde testerna en dag innan avresa till tävlingsorten. En utmaning i flera idrotter var att elitidrottarnas ekonomi har påverkats, eftersom de har förlorat potentiella prispengar och sponsorer av ett minskat tävlande.

Trots ökade kostnader är det enbart fyra specialidrottsförbund som rapporterar att verksamheten totalt sett har blivit dyrare. En förklaring är att förbunden även har sparat pengar på grund av inställda aktiviteter, tävlingar och läger.

Konsekvenser på välbefinnande

Samtliga SF uppger att pandemin har varit psykiskt påfrestande för många elitaktiva, dock i varierande utsträckning, men de påtalar även att det kan vara svårt att bedöma eftersom de inte har gjort en kartläggning. Ovissheten och att vara isolerad ”i en bubbla” har resulterat i minskad motivation och en ökad frustration, stressnivå och nedstämdhet för en del aktiva. Vissa har slutat på grund av minskad motivation. Andra utmaningar som nämns är att ha en balans mellan träning och återhämtning när träningsmöjligheterna ökar i brist på tävlingar, och att bygga upp självförtroendet när utövarna inte vet vilken fysisk och idrottslig status de har i relation till andra utövare.

Det verkar som att utövarna i det yttersta toppskicket har lyckats bibehålla den psykiska hälsan och motivationen i en större utsträckning. En möjlig förklaring är att dessa utövare har kunnat fortsätta sin tränings- och tävlingsverksamhet i högre utsträckning än de strax under. Samtidigt vittnar flera om ett lugnare tempo i vardagen med färre resor och tävlingar som lett till minskad stress och större möjligheter till återhämtning fysiskt och mentalt.

För lagidrotterna har lagbygget varit svårt på grund av att man genomfört färre samlingar än normalt, tvingats till boende i enkelrum och med personer från samma förening (snarare än att man blandat aktiva som man normalt skulle önska att göra). Dessutom har man haft färre sociala aktiviteter vilket lett till minskad samvaro.

Utvecklings- och juniorlandslag

SF:n har svårt att göra en bedömning huruvida pandemin har inverkat på utövares psykiska hälsa i utvecklings- och juniorlandslagen, eftersom deras verksamhet till stor del har varit nedlagd. Kontakten mellan utövare, tränare och förbund har varit kraftigt reducerad. Ungdomar och juniorer har varit en särskilt utsatt grupp, eftersom en stor andel av utövarna inte betraktas som yrkesaktiva och inte har haft möjlighet att träna. Utövare som studerar på NIU och RIG hade även distansundervisning och förlorade då det sociala samspelet med kompisarna. Det finns en oro bland förbunden att den här gruppen framför allt har påverkats negativt av pandemin och att många utövare har lämnat idrotten, vilket kommer påverka återväxten till seniorlandslagen i framtiden.

Tränare och ledare

Den generella bilden är att många tränare och ledare är "covid-trötta" och frustrerade. Motivationen har pendlat upp och ner. Vid flera tillfällen har rigorösa förberedelser inte fått möjlighet att praktiseras i praktiken på grund av inställda evenemang, vilket har skapat trötthet. Känslan av ovisshet och att inte ha kontroll har också resulterat i oro och stress.

Hemarbete lyfts också som en orsak till att många människor hade en krävande arbets-situation, eftersom de arbetade mycket och ständigt var tillgängliga. Flera förbund berättar om hur tränare och ledare har funderat över sina yrkesval och i en del fall har insett att de vill göra annat i livet. Det finns en oro bland förbunden att de har förlorat många tränare och ledare, framför allt i föreningarna, som förbunden menar har haft det väldigt tufft under pandemin och förlorat värdefull kompetens.

Inverkan på prestation och resultat

Åtta SF uppger att deras seniorlandslagsverksamhet har ungefär samma kvalitet som innan pandemin och fyra redogör för att den har blivit bättre, både för damerna och herrarna. Det är enbart ett förbund som rapporterar skillnader mellan könen, och att herrarna eventuellt har fått en sämre kvalitet på verksamheten.

Resterande förbund, fyra stycken, vittnar om att kvalitén på seniorlandslagsverksamheten har blivit sämre, för såväl damerna som herrarna, vilket hänger samma med färre aktiviteter och brist på internationella elitmiljöer.

En orsak till att nivån i ett internationellt perspektiv har bibehållits relativt bra kan vara att Sverige inte hade lika hårda restriktioner som övriga länder i världen och därmed kunde många elitaktiva fortsätta att träna.

Positiva effekter

Digitala möten har tillämpats av alla förbund, vilket har sparat tid och resurser samt möjliggjort en mer frekvent kommunikation i ledarstaben samt mellan aktiva och tränare. Detta har också varit positivt för att bygga eller bibehålla sammanhållningen i laget eller gruppen. Några har haft digitala träningar och tävlingar.

Ett minskat resande har gjort att aktiva har fått kontinuitet i träningen och möjlighet till träning av mera grundläggande kvalitéer som annars inte alltid hinns med på grund av tävlande och resande. Mer individanpassade lösningar och ett mer balanserat schema mellan återhämtning och träning/tävling har arbetats fram. Många förbund har förstärkt sitt medicinska stöd, vilket har bidragit till färre sjukdomar och en större beredskap om en person blir sjuk.

Mindre idrott har räddat ekonomin

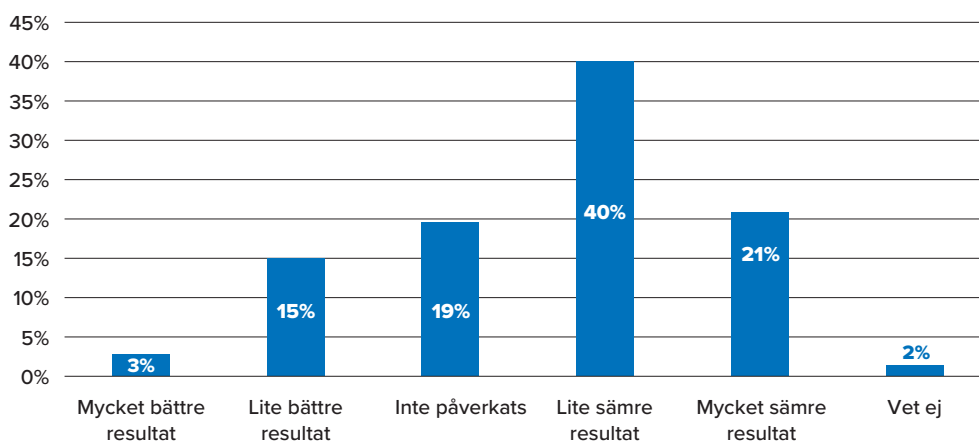
Inställda läger, träningstimmar eller tävlingar samt inställda arrangemang som föreningen tidigare år har anordnat har påverkat föreningarnas ekonomi påtagligt.

Majoriteten av alla föreningar som svarat på enkäten anger att de har ett försämrat ekonomiskt resultat med anledning av coronapandemin och restriktionerna. Vanligaste svaret är att föreningen haft ett lite sämre resultat.

En del föreningar har också fått en bättre ekonomisk situation. I visst fall är det av en positiv anledning, att föreningen (inom vissa idrotter) har haft möjlighet att utöka sin verksamhet. I andra fall kan det tänkas att ett bättre resultat också är kopplat till mer negativa anledningar hos föreningen. Att vissa utgifter har minskat för verksamhetsnära kostnader, såsom inställda lagresor eller hyra av träningstider. Detta kan många gånger lindra det negativa utfallet, eller ge ett positivt utfall på bekostnad av mindre verksamhet för de aktiva.

Delar vi upp resultatet utifrån föreningens storlek, så ger resultaten en diversifierad bild. Större föreningar har generellt sett haft större utmaningar. Dock ser vi fortfarande att stora föreningar inom vissa idrotter påverkats positivt vad gäller sin ekonomiska situation. Detta är som sagt koncentrerat till vissa idrotter där det kan tänkas att träningstid kunnat hyras ut till individuella medlemmar och andra aktiva under perioden.

Figur 12: Hur har föreningens ekonomiska situation påverkats av Corona (och restriktionerna)?

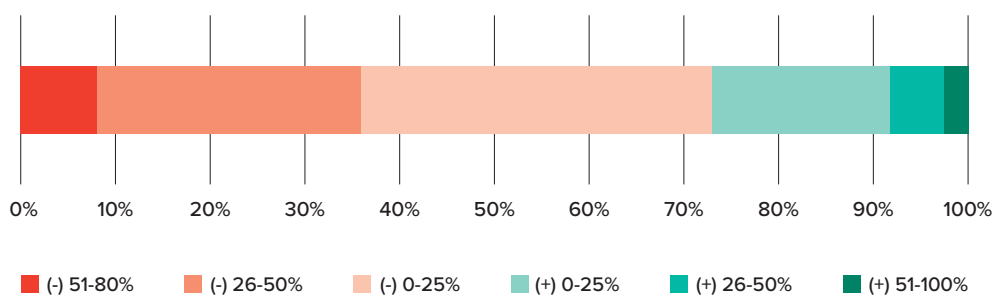
Förändring i omsättning

I föreningsenkäten har RF också frågat om föreningens omsättning i kronor för år 2019 respektive 2021. I figur 13 har RF räknat om föreningens omsättning till den procentuella förändringen mellan åren. Föreningen kan antingen öka sin omsättning vilket visas med gröna färger, eller minska sin omsättning mellan åren som visas i rött.

Diagrammet visar att sju av tio föreningarna har haft en minskad omsättning. Resultatet stämmer därmed överens med föregående figur då föreningen angav i om pandemin har påverkat ekonomin positivt eller negativt. Vanligast är att föreningen minskat sin omsättning med mellan 1–25 % och medianen visar en minskning på 14 %. Men många föreningar anger att de minskat mer än så. Som tidigare figur visade, så finns det också föreningar som ökat i omsättning. Vanligast är då en mindre ökning på mellan 1–25 %. Vi ser också att det är betydligt färre som har en relativt stor ökning av sin omsättning (mer än 25 %).

Likt tidigare så ser vi vissa skillnader mellan idrotter vad gäller minskning eller ökning av omsättningen. Storleken på föreningen visar mindre skillnader och geografi likaså.

Figur 13: Förändring i föreningars omsättning mellan 2019 och 2021.
N = 1552

Anmärkning: För att minska risk för fel, har endast föreningar med mer än 100 000 i omsättning 2019 räknats med i figuren. Föreningar som har tappat mer än 80 % av sin omsättning respektive ökat med mer än 100 % har räknats bort av samma anledning.

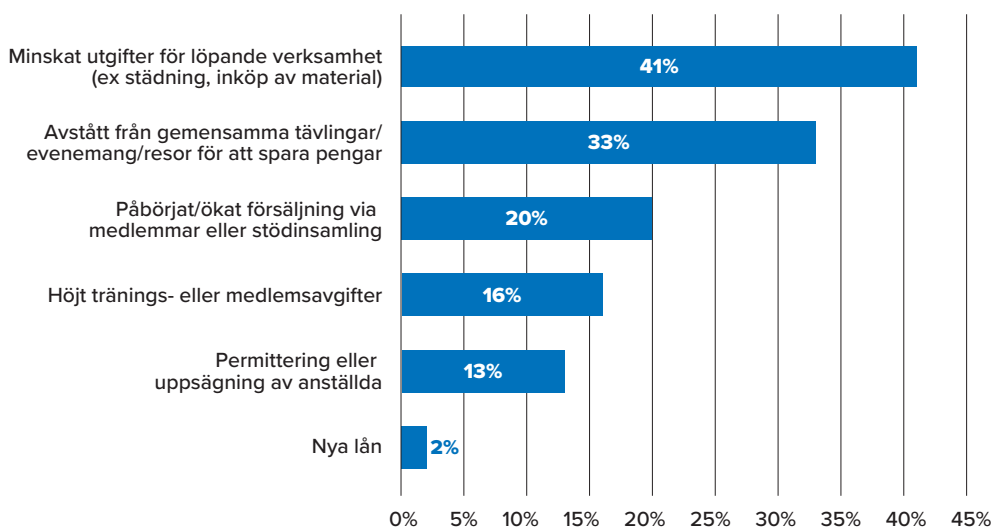
Flera föreningar och SDF i fokusgrupperna bekräftar att inställda tävlingar och matcher har minskat intäkterna. Vanligtvis publikintäkter och försäljning. Men även streaminglicenser och arrangemangsstöd nämns. Föreningar är oroliga att det kommer vara svårt att få tillbaka publiken till matcherna och att medlemmarna inte kommer ställa upp ideellt i t.ex. kiosker eller andra försäljningar på samma sätt som innan pandemin. Flera föreningar och SDF anger att de har tappat flera sponsorer under pandemin. För en del har medlemstappet varit så stort att föreningen haft svårt att överleva. Bilden bekräftas av SF som adderar inkomstbringande motionslopp, uppvisningar, turneringar och dylikt som vanligtvis är evenemang som ger bra överskott till föreningens ordinarie verksamhet.

Åtgärder för att klara ekonomin

Som vi varit inne på tidigare har många föreningar genomfört olika åtgärder för att hålla en ekonomisk balans i föreningen. Den vanligaste åtgärden har varit att minska på föreningens utgifter snarare än att höja sina intäkter. Det kan både handla om driftkostnader, skjuta fram renoveringar eller liknande samt avstått från gemensamma evenemang och resor vilket i många fall varit en ofrivillig åtgärd på grund av att pandemin har satt stopp.

Att öka intäkterna har som sagt varit mindre vanligt. Detta kan delvis förklaras med situationen. Att höja träningsavgifter kan tänkas svårt när det inte gått att träna. Och ökad försäljning via medlemmar kan vara svårt för många föreningar under perioden. Att permittera anställda har varit vanligt hos de föreningar som kunnat, men många föreningar har å andra sidan ingen anställd personal.

Figur 14: Har någon eller några av följande åtgärder genomförts för att klara den dagliga driften av föreningens verksamhet på grund av Corona (och restriktionerna)?

De ekonomiska effekterna av corona har varit omfattande, men varierande. Föreningar som har en stor andel rörliga kostnader har bättre kunnat parera intäktsförluster som nästan alla organisationer drabbats av. Detta tillsammans med att RF samt myndigheter har fördelat statligt stöd har gjort att få har gått i konkurs.

Analysen som RF gjorde under 2020 stämmer bra även in i ingången av 2022.

- De föreningar som har stora fasta kostnader i form av hyrvtal med privata fastighetsägare eller de föreningen som äger eller driftar anläggningen själv har svårt att minska sina kostnader samtidigt som intäkterna har minskat i takt med aktivitetsnivåerna.
- De föreningar som har många anställda har i viss mån använt permitteringsstöd, men långt ifrån alla har haft den möjligheten då de anställda har behövts för att genomföra evenemang. Evenemang som genomförts utan publik eller i minskad omfattning.
- Kostnaderna för idrott på nationell och internationell elit har ökat avsevärt med testning, andra krav på transporter, boende med mera.
- Förbund som har stor egenfinansiering har det svårare ekonomiskt än de som har hållit i gång delar av verksamheten och har större del av sina intäkter från bidrag.
- Förbund som bygger stor del av sina intäkter på tävlings- och medlemsrelaterade avgifter har tappat intäkter på grund av minskad verksamhet.

Ett tillägg till denna lista är de organisationer vars huvudsyfte är att bedriva större evenemang. De organisationerna har generellt sett behövt använda det egna kapitalet för att hålla igång evenemangsorganisationen under två i stort sett tävlingsfria år. Då dessa organisationer helt och hållet står och faller med antingen publik- och eller deltagarintäkter har det inte varit möjligt för dem att i tillräckligt stor utsträckning minska på kostnaderna eller hitta alternativa intäkter. Flera har försökt med digitala lopp (eller andra evenemang), men intäkterna har varit mycket mindre.

Det är svårt att beskriva den exakta effekten av kompensationsstödet i förhållande till andra insatser som har genomförts under de två senaste åren. Kompensationsstödet ska ses som en av pusselbitarna för att säkra att idrottsrörelsen står sig stark även efter pandemin. Det står klart att idrottsföreningar och SF under dessa år använt sig av olika typer av stöd för att hantera sin ekonomiska situation. Mest betydelsefullt utöver idrottens kompensationsstöd har stödet för korttidspermittering varit följt av de lättnader som kommuner runt om i landet har beviljat. Kommunernas stöd har varit mycket betydelsefullt och har utöver direkt kontantstöd även inneburit hyresreduceringar och minskade kostnader för att boka av lokaler.

Ett fåtal föreningar har även kunnat nyttja omställningsstöd, evenemangsstöd och hyresstöd. Det evenemangsstöd som gått att söka under 2021 (fanns ej 2020) och framåt har däremot inte använts i någon större utsträckning, då stödet enbart tagit hänsyn till vissa kostnader och att gränsen för evenemang varit tämligen snävt utifrån idrottens perspektiv.

I återrapporten som är inskickad av de föreningar som erhållit stöd direkt från RF under 2021 anger 85 procent att majoriteten av kompensationsstödet nyttjats till föreningens barn- och ungdomsverksamhet. Återrapporterna visar även att 73 procent av föreningarna med hjälp av kompensationsstödet kunnat undvika att höja sina avgifter, att 67 procent kunnat undvika att minska föreningens utbud av barn- och ungdomsverksamhet och att 16 procent kunnat undvika att lägga ner föreningen. Svaren ligger i linje med motsvarande återrapport för kompensationsstödet 2020.

Då kompensationsstödet under 2020 och 2021 kanaliserats till över 5 000 unika idrottsföreningar (ca 3500 unika föreningar under 2021) är det väldigt stor variation mellan de föreningar där stödet varit helt avgörande till föreningar som inte riskerat sin verksamhet (och därmed fått mindre stöd). Till de förra hör föreningar som har anställd personal, ofta hyr lokaler av privata fastighetsägare och bedriver verksamhet där intäkter tas in löpande.

Digitala förflyttning

I fokusgrupperna uttrycker nästan alla föreningar och SDF att den digitala förflyttningen som pandemin har inneburit underlättar föreningsarbetet avsevärt. En förflyttning som kommer att leva kvar i föreningen även efter pandemin. Digitaliseringen har framför allt varit kopplad till möten och utbildningar men också genomförande och sändningar av träning och tävling. Flera föreningar har också hittat lösningar för digital dokumenthantering.

Många föreningar och förbund tror att den digitala förflyttningen i framtiden gör det möjligt för fler att engagera sig som organisationsledare i föreningarna. Föräldrar med ont om tid eller som reser mycket i sitt jobb har fått enklare att delta på möten och på så sätt bidra och engagera sig i föreningen.

Erfarenheten är att informationsflödet inom föreningarna har blivit mycket bättre under pandemin, mycket tack vare de digitala möjligheterna. Även informations- och kommunikationsflödet inom idrottsrörelsen generellt har utvecklats och stärkts i alla led från RF till idrottsföreningen.

